

شورای عالی حوزه‌ی علمیه‌ی قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه‌ی خواهران
مدرسه علمیه‌ی الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان بندرعباس
تحقیق گروهی رشد

عنوان
راه‌های ترویج استقلال اقتصادی در جامعه از منظر امام علی (علیه
السلام)

استاد راهنما:
کلثوم تیماس

دبیر گروه:
فاطمه کامجو

پژوهشگران:
فائزه جعفری، فاطمه علی اکبری

پاییز ۱۳۹۶

چکیده

اقتصاد مقاومتی را اولین بار مقام معظم رهبری در مقابله با تحریم‌ها بیان کردند و تأکید کردند اقتصاد ایران به مرحله خودبسندگی و استقلال برسد و از وابستگی‌های یابد؛ بنابراین استقلال اقتصادی الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی را عینیت می‌بخشد و زمینه و فرصت مناسب برای نقش‌آفرینی مردم را فراهم می‌کند تا بتواند نیازمندی‌های خود را در حد قابل قبولی تولید کند و نقشی در امور اقتصادی داشته باشد. از آنجایی که بهترین الگوی اقتصادی، سیره امام علی (علیه‌السلام) است در این تحقیق سعی شده است با استفاده از سخنان امام علی (علیه‌السلام) این مسئله تبیین شود. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که استقلال اقتصادی پیش‌نیازهایی دارد، فرهنگ‌سازی درست جامعه، ایجاد عدالت و سپس با کار و فعالیت و کنار گذاشتن موانع می‌توان به استقلال اقتصادی دست یافت. این تحقیق از نوع توصیفی _ تحلیلی است و به روش کتابخانه‌ای انجام شده است.

واژگان کلیدی: استقلال اقتصادی، اقتصاد، ترویج، امام علی (علیه‌السلام)، نهج‌البلاغه

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
۲	فصل اول: کلیات.....
۴	۱- تبیین مسئله.....
۴	۲- اهمیت و ضرورت.....
۴	۳- اهداف و فواید.....
۵	۴- پیشینه تحقیق.....
۵	۵- سؤالات اصلی.....
۵	۶- سؤالات فرعی.....
۵	۷- فرضیه.....
۵	۸- روش تحقیق.....
۶	۹- مفاهیم.....
۶	۱۰- ساختار تحقیق.....
۶	فصل دوم: پیش نیازهای استقلال اقتصادی.....
۷	۱- تشویق به استقلال.....
۸	۲- فرهنگ سازی استقلال اقتصادی.....
۸	۳- تقویت فرهنگ استقلال اقتصادی با تقویت ایمان و آموزش اسلام.....
۹	۴- اجرای قوانین، برقراری نظم و تحقق عدالت اجتماعی.....
۱۱	۵- اعتدال در مصرف.....
۱۳	۶- قناعت.....
۱۶	فصل سوم: نقش کار و فعالیت در استقلال اقتصادی.....

۱۸.....	۱- جایگاه کار از منظر حضرت علی (علیه السلام).
۲۰.....	۲- جایگاه تقسیم کار از منظر امام علی (علیه السلام).
۲۲.....	۳- ویژگی‌ها و معیارهای اخلاقی کار مطلوب.
۲۲.....	۳-۱- وجدان کاری.
۲۳.....	۳-۲- برنامه ریزی.
۲۳.....	۳-۳- مسئولیت پذیری.
۲۴.....	۳-۴- مداومت و استمرار.
۲۵.....	۳-۵- موانع کار مطلوب.
۲۵.....	۳-۵-۱- بیکاری و تنبلی.
۲۶.....	۳-۵-۲- عدم رعایت قانون.
۲۷.....	۴- تأثیر کشاورزی، صنعت و تجارت بر استقلال اقتصادی.
۲۷.....	۴-۱- کشاورزی.
۲۸.....	۴-۲- صنعت.
۲۹.....	۴-۳- تجارت.
۲۹.....	فصل چهارم: موانع استقلال اقتصادی.
۳۱.....	۱- تجمل گرایی.
۳۲.....	۲- اسراف.
۳۵.....	۳- مصرف کالاهای بیگانه.
۳۶.....	۴- نقشه‌های استعمار.
۳۷.....	نتیجه گیری.
۳۸.....	منابع و مآخذ.

مقدمه

اقتصاد مقاومتی نخستین بار در سخنان مقام معظم رهبری و در مقابله با تحریم‌های بی‌سابقه‌ای که قدرت‌های مسلط اقتصادی و نظامی دنیا بر جمهوری اسلامی ایران تحمیل کردند، مطرح شد. اگرچه بدون درنگ رسانه‌های غربی کوشش نمودند که برای این مفهوم واژه مترادفی را در متون اقتصاد متداول خود بیابند، ولی با توجه به اینکه مفهوم اقتصاد مقاومتی اصولاً در متون اقتصاد اسلامی قابل تبیین است، دچار نوعی مبهم‌گویی و تشتت برداشت‌شده و در نهایت تاکنون نیز نتوانستند درک درستی از این مفهوم داشته باشند.

با دقت در سخنان مقام معظم رهبری در مورد اقتصاد مقاومتی می‌توان گفت در واقع اقتصاد مقاومتی، به‌عنوان الگوی اقتصادی بومی و علمی و برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی تعریف شده است.^۱ از مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی مبتنی بر فرهنگ اسلامی، کار و عمل است و برای دستیابی به آن لازم است در سیره و سخنان معصومین (علیهم‌السلام) به‌خصوص سخنان حضرت علی (علیه‌السلام) مورد بررسی قرار گیرد.

اقتصاد مقاومتی شرایطی دارد، ارکانی دارد، یکی از بخش‌های آن تکیه به اقتصاد ملی و خودکفایی است. استقلال اقتصادی به‌عنوان یک هدف است و با استقلال فرهنگی ملت شکل می‌گیرد.

اقتصاد در لغت به معنای میانه‌روی و در اصطلاح، تعریف‌های مختلفی از آن ذکر شده است. یک تعریف آن است که اقتصاد، کارها و فعالیت‌هایی است که به ارائه تولید کالاها و خدمات جهت تأمین نیازها و رفع حاجت‌های انسان می‌انجامد.^۲ در اصطلاح علوم سیاسی برای استقلال تعاریف متفاوت ارائه شده است؛ مانند جدا کردن حاکمیت یک کشور از هر نوع سلطه خارجی و آزادی اراده امور

۱. حشمتی، مولایی، ریشه‌های هنجاری در اقتصاد مقاومتی، ص ۷۱

۲. محمد یوسف، حریری اسلام و نظام‌های اقتصادی، ص ۶۳

نتیجه‌گیری

استقلال اقتصادی از هدف‌های هر جامعه اسلامی است. کشوری مستقل است که علاوه بر خودکفایی در عرصه اقتصاد حرفی برای گفتن داشته باشد. رسیدن به استقلال اقتصادی جامعه دارای بخش‌هایی است.

از جمله استقلال فرهنگی، استقلال فرهنگی اصلی‌ترین نقش را در کسب استقلال همه جانبه دارد. با تصحیح نگرش مردم و بر کنار زدن موانع استقلال می‌توان جامعه را به این سمت هدایت کرد. مبارزه با فساد، حمایت از تولید داخلی، مدیریت منبع انرژی، مدیریت مصرف و تعادل، کاهش وابستگی به نفت از جمله ارکان اقتصاد سالم است.

مهم‌ترین تأثیر استقلال اقتصادی در جامعه دوری از بیگانگان است. جامعه قادر به تولید و برگشت هزینه‌ها به جامعه خود را دارد که در غیر این صورت، سرمایه ملت به سود کشورهای بیگانه خواهد بود. وابستگی جامعه اسلامی به دیگران از نظر قرآن کریم و نهج‌البلاغه و سخنان دیگر امامان منع شده است.

حتی اگر جامعه به سطح معقولی از فناوری رسید نباید خود را جزء کشورهای برتر بداند زیرا این مانعی برای ادامه و پیشرفت بیشتر خواهد شد. روزمره فکر کردن در مورد اقتصاد امری مضر است. جامعه به انگیزه جوان فکور نیاز دارد و این ایده‌ها جامعه را به سمت خودکفایی خواهد برد. با تقویت ارزش‌ها و دوری از موانع استقلال اقتصادی جامعه به سمت بینش و ایده‌های نو و بکر پیش خواهد رفت و این ایده‌ها به جامعه در جهت استقلال اقتصادی کمک خواهد کرد زیرا ارکان اصلی استقلال اقتصادی تکیه به مردم است.

اگر جامعه استقلال اقتصادی یابد، بسیاری از موانع در قسمت‌های دیگر جامعه از جمله بیکاری از بین می‌رود. خودکفایی بسیاری از آسیب‌ها را از جامعه دور می‌کند پس می‌توان با فرهنگ‌سازی درست و جامع، نسل حاضر را پرورش داد تا جامعه و دولت را دست خود بگیرد. دوری از بیگانگان در امر اقتصاد سبب می‌شود آن‌ها در اوامر دیگر از جمله فرهنگ و آموزش از جامعه دور باشند و

یک جامعه اسلامی باید این‌گونه باشد. چرخه اقتصاد کشور با تلاش، کار، اعتدال در مصرف و جلوگیری از ورود کالاهای خارجی به گردش می‌افتد. استقلال در اقتصاد کشور باعث رونق در زندگی فردی افراد نیز می‌شود؛ مثلاً با وارد نکردن کالاهای خارجی، کار به نیروی جوان داده خواهد شد و از بیکاری و پیامدهای دیگر بیکاری جلوگیری خواهد شد.

منابع و مأخذ

*قران کریم

*نهج البلاغه

۱. اسحاقی، سید حسن، (۱۳۸۸) مدیریت مصرف در اسلام، چاپ اول، قم، مدیریت مطالعات و تحقیقات
۲. رشاد، علی اکبر، (۱۳۸۲) دانشنامه امام علی (علیه السلام)، چاپ دوم، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد
۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، (۱۳۹۱) لسان العرب، ترجمه سید محمد حیدری، جلد ۱۱، چاپ اول، قم، بوستان کتاب (۱۳۷۸).
۴. غررالاحکم و دررالکلم، ترجمه سید هاشم محلاتی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۵. مطهری، مرتضی، (۱۳۷۹)، سیری در نهج البلاغه، تهران، صدرا
۶. دشتی، محمد، (۱۳۷۹) امام علی (علیه السلام) و مسایل سیاسی، چاپ اول، قم، موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین
۷. دشتی، محمد، (۱۳۸۵) الگوهای رفتاری امام علی (علیه السلام)، قم، موسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین
۸. دشتی، محمد، (۱۳۷۹) امام علی (علیه السلام) و نظارت مردمی ع چاپ اول، قم، موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین
۹. دشتی، محمد، (۱۳۸۶) امام علی (علیه السلام) و اقتصاد اسلامی، قم، انتشارات مشکور
۱۰. جعفری، محمد تقی، (۱۳۷۳) حکمت اصول سیاسی، چاپ سوم، تهران، بنیاد نهج البلاغه، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
۱۱. رسولی محلاتی، سید هاشم، (۱۳۸۵) چهل حدیث، جلد ۱، چاپ چهارم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

۱۲. برزونی، حبیب الله، (۱۳۹۰) اخلاق در قرآن، چاپ اول، مشهد، امید مهر
۱۳. خوش نویس، جعفر، (۱۳۸۷) خطوط کلی اقتصاد در قرآن، ترجمه مهدی انصاری، چاپ اول، اصفهان، کتابخانه عمومی امیر المومنین
۱۴. نراقی، مهدی بن ابی ذر، (۱۳۸۱) جامع السعادات، مترجم جلال الدین مجتبوی ج ۲، چاپ سوم، تهران
۱۵. جعفری، محمد مهدی، (۱۳۸۰) پرتویی از نهج البلاغه، جلد ۱، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۶. بابا پور، محمد مهدی، (۱۳۸۰) سیاست در نهج البلاغه، چاپ اول، قم، موسسه انتشارات عصر ظهور
۱۷. اسحاقی، سید حسین، (۱۳۹۰) مبانی و راهبردهای جهاد اقتصادی، قم، مرکز نشر هاجر
۱۸. قربانی لاهیجی، زین العابدین، (۱۳۷۹) حقوق از دیدگاه نهج البلاغه، چاپ اول، انتشارات نهج البلاغه
۱۹. یثربی، سید محمد، (۱۳۹۰) سیری در رساله الحقوق، چاپ اول، تهران، نشر سیب سبز
۲۰. راشدی، لطیف، (۱۳۷۶) فرزند کعبه، چاپ اول، تهران، نشر سبحان
۲۱. نصری، عبدالله، (۱۳۷۹) مبانی انسان شناسی در قرآن، چاپ سوم، تهران، موسسه فرهنگی و دانش اندیشه معاصر
۲۲. رفیعی، ناصر، رنجبر حسینی، محمد، بابا خانیاه، اعظم، (۱۳۹۲) بایسته‌های فرهنگی کار مطلوب از منظر امیرالمؤمنین (علیه السلام)، فصل نامه پژوهشی، اطلاع رسانی، شماره ۱۵
۲۳. مجیدی، حسن، مقری، فاطمه، (۱۳۹۳) نهج البلاغه جایگاه کار و تقسیم کار، پژوهش نامه علوی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۵، شماره ۲
۲۴. محمدی، اصغر، (۱۳۷۹) کار از دیدگاه امام علی (علیه السلام)، فصلنامه صحیفه مبین، دوره ۲، شماره ۸
۲۵. لیاقت دار، محمد جواد و دیگران، (۱۳۹۰) بررسی میزان تأثیر و نقش عوامل مؤثر بر وجدان کاری، تهران، جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۲، شماره ۴۱

۲۶. مشایخی پور، محمد علی، فقهی زاده، عبدالهادی، واعظی، محمود، (۱۳۹۱) عوامل وزمینه

های تقویت اخلاق کار از دیدگاه امام علی (علیه السلام)، پژوهش نامه علوی سال ۳،

شماره ۳

۲۷. محمد، جرداق، (۱۳۷۶) صدای عدالت انسانی، ترجمه سید هاشم خسرو شاهی، جلد ۱،

قم، نشر خرم

۲۸. [http://www. Basimohandesin. ir](http://www.Basimohandesin.ir)